

ЗАПАДНИТЕ БАЛКАНИ И ЕВРОТО: РАЗЛИЧНИ ПОДХОДИ КЪМ ЕДНА ЦЕЛ

доц. д-н Калоян Симеонов
Катедра „Европеистика“, Философски факултет, СУ „Св.
Климент Охридски“

Резюме

Страните от Западните Балкани са избрали една и съща стратегическа цел – пътят към присъединяване към ЕС, което трябва да отведе в едно по-далечно бъдеще и до присъединяване към еврозоната. Независимо от това, те са избрали различни опции по отношение на тяхната валутнокурсова и парична политика. Сърбия и Албания прилагат режим на управлявано плаване, Хърватия – управлявано плаване в тесни граници, Македония – стабилизационен режим с еврото като референтна валута, Босна и Херцеговина прилага валутен борд с фиксиран курс към еврото, а Черна гора и Косово – едностранна евроизация. Всички тези страни, с изключение на Албания, доскоро бяха част от един друг паричен съюз и те използваха една и съща валута – югославският динар. Ако те успеят да се присъединят към ЕС, а след това към еврозоната, те отново ще бъдат част от един и същи паричен съюз и ще прилагат една и съща валута. Независимо от това, те са избрали различни пътища за постигането на тази стратегическа цел.

Ключови думи

Европейски Съюз, Западни Балкани, еврозона, интеграция

Увод

Страните от Западните Балкани се стремят към членство в Европейския съюз, а след това и към още по-тясна интеграция в рамките на

Съюза. Последващото присъединяване към еврозоната е една от тези форми на още по-тясна интеграция в рамките на ЕС.

Към настоящия момент страните от Западните Балкани са избрали различни подходи за парична интеграция към ЕС и зоната на единната европейска валута. Хърватия, която вече се присъедини към ЕС, прилага режим на управлявано плаване в тесни граници спрямо еврото. Сърбия и Албания прилагат режим на управлявано плаване на националната валута спрямо еврото, което им позволява по-гъвкава национална парична политика в интеграционния процес. Македония се е спряла на стабилизационен режим с избор на референтна валута еврото. Босна и Херцеговина прилага режим на валутен борд с фиксиран курс към еврото. Черна гора и Косово са приели още по-крайна форма на парична интеграция, като са въвели режим на едностранна евроизация, която не е съвместима с правото на ЕС.

Независимо от избрания подход, всички страни от Западните Балкани притежават една или друга форма на евроизация, като при едни тя се изразява в спомената едностранна евроизация, а при други степента на неофициална евроизация на икономиката е на много високо ниво.

Настоящият доклад има за цел да анализира подходите, които са избрали страните от Западните Балкани, за да се интегрират постепенно към ЕС и еврозоната. Прилаганите от тях валутнокурсони и парични режими нямат отношение единствено към процеса на европейска интеграция, като в редица случаи конкретният избор на политика се обуславя включително от исторически факти или състояние на националните пазари.

Валутнокурсони и парични режими на страните от Западните Балкани

Страните от Западните Балкани са се спрели на различни подходи по отношение на прилаганите от тях валутнокурсони и парични политики. Всички те, с изключение на Албания, са били част от бивша Югославия. При разпадането на Югославия повечето от тях преживяват бурни времена, като на по-голямата част от териториите са били провеждани военни действия, а в някои от тях и продължителни войни с много човешки жертви. При обявяването на независимост от Югославската федерация те се ориентират към различни национални политики, в т.ч. и по отношение на избора на валутнокурсоната и парична политика. Албания, също

преживява бурни времена, в т.ч. и с избухването на въоръжени размирици след разпадането на финансовите пирамиди през 1997 г.

Интересен факт е, че след като повечето от тези страни вече са били част от една обща федерация и единни правила, както и след като са избрали да поемат по независим път, сега всички тези страни, в т.ч. и Албания, се стремят да станат част от една друга общност с хармонизирани правила, каквато е Европейският съюз. Повечето от прилаганите от тях режими и политики са съвместими с подготовката за членство в ЕС, а след това и в еврозоната, с едно важно изключение – едностранната евроизация, която се прилага от Косово и Черна гора, но затова ще стане дума по-долу. Богатото разнообразие от валутнокурсови и парични режими в Западните Балкани е представено в Таблица № 1:

Таблица № 1: *Видове валутнокурсови и парични режими в страните от Западните Балкани*

Страна от Западните Балкани	Прилаган валутнокурсов режим	Прилагана рамка на паричната политика
Албания	Плаващ валутнокурсов режим	Инфлационно таргетиране
Босна и Херцеговина	Валутен борд, базиран на еврото	Използването на валутния курс като номинална котва
Косово	Едностранна евроизация	Използването на валутния курс като номинална котва
Македония	Стабилизационен режим с еврото като референтна валута	Използването на валутния курс като номинална котва
Сърбия	Плаващ валутнокурсов режим	Инфлационно таргетиране
Хърватия	Управлявано плаване в тесни граници	Използването на валутния курс като номинална котва
Черна гора	Едностранна евроизация	Използването на валутния курс като номинална котва

Преди да разгледаме всяка от страните поотделно, е важно да се отбележи, че към настоящия момент те имат различен напредък по пътя към своята европейска интеграция и се намират на различни етапи от подготовката си за членство в ЕС. Разбира се, най-напред е Хърватия, която от няколко години вече е член на ЕС. Тя не само е най-напред по отношение на хармонизирането на своите правила с правото на ЕС и е най-близо до евентуално присъединяване към еврозоната съгласно принципите и изискванията в Договора за функциониране на ЕС, но също така нейната икономика е сравнително най-добре развита и прос-

перираща в сравнение с останалите страни от региона. Някои анализатори дори я изваждат от групата на страните от Западните Балкани, но за пълнота на настоящия анализ ще включим и тази страна.

От останалите страни от Западните Балкани, най-напред в процеса на европейска интеграция са Черна гора и Сърбия, които вече са започнали преговорите за членство в ЕС, като Черна гора е успяла да отвори и да преговаря по по-голям брой глави. Албания и Македония са със статут на страни кандидатки, като обаче още не са започнали преговори за членство в ЕС. Съществуват перспективи и двете страни да започнат скоро преговори, но и в двете следва да се извършат значителни реформи. Добра новина е постигането на споразумение между Македония и Гърция за конституционно име на западната ни съседка, но то все още предстои да се одобри с референдум в нея. Босна и Херцеговина и Косово са най-изостанали в процеса на европейска интеграция, като и двете страни към настоящия момент са само потенциални кандидатки за членство в ЕС, но ЕС официално е признал тяхната европейска перспектива. Най-деликатна е ситуацията в Косово, където пет от държавите членки на ЕС, а именно Испания, Гърция, Кипър, Румъния и Словакия, не са признали неговата независимост. Разбира се, независимостта на Косово е най-силно оспорвана от Сърбия, която продължава да счита Косово за част от своята суверенна територия. В тази връзка, случаят с Косово влияе негативно и на аспирациите на Сърбия за членство в ЕС, тъй като един от основните критерии за присъединяването е изграждането на добросъседски отношения с всички съседни страни и признаване на границите, което към момента е неприложимо за отношенията между Сърбия и Косово. Независимо от това, следва да се отчете, че именно перспективата на двете страни за членство в ЕС и посредничеството на Съюза стимулира провеждането на диалог между тях.

Както вече споменахме, страните от Западните Балкани прилагат много различни валутнокурсони и парични политики, макар между някои от тях да има известни общи характеристики. От страните, които в момента се подготвят да станат членове на ЕС, Сърбия и Албания прилагат режим на управлявано плаване на своите национални валути спрямо еврото и другите водещи световни валути. Изборът на този режим е свързан с желанието на националните власти за по-голяма гъвкавост на техните политики в преходния период между въвеждането на механизмите на пазарната икономика и подготовката за членство в ЕС и участие

в неговия вътрешен пазар. Съвсем логично, тези две страни прилагат и режим на инфлационно таргетиране на своята парична политика.

Малко по-различна е ситуацията в Хърватия, която също е въвела режим на управлявано плаване, но в по-тесни граници, като е избрала еврото за референтна валута при определянето на тези граници. В тази връзка и прилагания от нея паричен режим е този на използването на валутния курс към еврото като номинална котва.

Много е сходна ситуацията в Македония, която прилага стабилизационен режим с еврото като референтна валута. За разлика от управляваното плаване в тесни граници, този режим е с още по-фиксиран курс на национална валута към единната европейска валута. Подобна на Хърватия, Македония също прилага паричен режим, който използва валутния курс като номинална котва.

Валутнокурсният режим в Босна и Херцеговина е с още по-твърдо фиксиране на националната валута към еврото. Босна и Херцеговина прилага режим на валутен борд, който е базиран на еврото. След подписването на Дейтънското мирно споразумение, бе преценено, че за стабилността на страната и за създаването на доверието към новата валута – конвертируемата марка (BAM), е необходимо въвеждането на валутен борд с фиксиран курс към някоя от световните валути. Съвсем логично за такава валута бе избрана еврото, с оглед на възможността за европейска перспектива на новата държава, както и поради нейната географска близост с еврозоната.

Черна гора и Косово прилагат режим на едностранна евроизация, която въпреки че не е съвместима с правото на ЕС, им осигурява възможност за по-тясно интегриране с пазарите на ЕС и еврозоната. Важно е да се отбележи, че водещата причина за въвеждането на този режим на тези две територии не е била икономическата и парична интеграция с ЕС и еврозоната, а чисто политическа причина. Черна гора въвежда едностранно еврото още докато е част от Съюзна република Югославия, за да може да се дистанцира икономически от Белград. Последното се случва реално, след като през 2003 г. Съюзна република Югославия се превръща в много по-слаб съюз под формата на Държавния съюз Сърбия и Черна гора. Последният не просъществува дълго, тъй като Черна гора обявява независимост през 2006 г., като в същото време запазва и режима си на едностранна евроизация, а еврото остава единственото законно платежно средство на нейната територия. Косово също има сериозни исторически основания да въведе режим на едностранна евро-

изация. След войната в Косово през 1999 г. и изтеглянето на сръбските войски от неговата територия, е било необходимо въвеждането на световно признато платежно средство, което да се използва в и без това изпитващата сериозни затруднения икономика. Изборът на германската марка, която все още е била в обръщение, а после на еврото, също е бил съвсем логичен. След обявяването на независимостта на Косово през 2008 г. в новоучредената държава се запазва прилагания режим на едностранна евроизация. Както в Черна гора и Косово, така и в Босна и Херцеговина, изборът на паричен режим се обуславя от прилагания валутнокурсен режим, като и в трите страни той се характеризира с използването на валутния курс спрямо еврото като номинална котва.

Независимо от различията в прилаганите валутнокурсни и парични режими в страните от Западните Балкани, има и една обща отличителна черта. Това е притегателната сила на единната европейска валута – еврото. Голяма част от тях обвързват своята национална валута към еврото (Босна и Херцеговина, Македония и Хърватия) или го въвеждат като единствено законно платежно средство (Черна гора и Косово). Въпреки, че Сърбия и Албания не привързват официално своите национални валути към еврото, в тях много силно е застъпена неофициалната евроизация.

Видове евроизация

Исторически терминът доларизация се е появил преди термина евроизация, тъй като щатският долар като световна валута по-рано е започнал да се използва за платежно средство и извършване на финансови операции в други държави. По правило терминът доларизация има за цел да опише състояние, при което в дадена държава се използва чуждестранна валута, успоредно с използването на национална валута или алтернативно - при приемането на тази чуждестранна валута за единственото законно платежно средство в съответната страна, замествайки напълно националната валута. След въвеждането на еврото в ЕС, то също започна да се използва като законно платежно средство извън еврозоната, най-вече в някои страни от Югоизточна Европа, като това явление постепенно придобива популярност под наименованието евроизация. (Windischbauer, 2016). Евроизацията съществува под различни видове и форми, като основните видове евроизация са:

- *Официална едностранна евроизация* или още само *едностранна евроизация* – това е режим, при който националните власти в дадена

страна (правителство и/или централна банка) приемат решение за използване на еврото като национална парична единица, без да съгласуват това решение с институциите на ЕС. Примери за едностранна евроизация са именно Черна гора и Косово.

- *Неофициална евроизация* (известна още като *частична или де факто евроизация*) – това е ситуация, която често се среща и под наименованието „валутна субституция“. Подобен резултат е налице, когато национална валута официално продължава да е единственото законно платежно средство в страната, но икономическите агенти (фирми и граждани) използват широко еврото или друга чуждестранна валута, за да съхраняват пари в наличност в тази валута, за да държат своите депозити в нея, да теглят кредити и заеми в тази валута, както и да обявяват и сключват значими сделки като покупка на недвижимо имущество или автомобил посредством тази чуждестранна валута. (Tugbeari, 2006: 1-2)

- *Официална многостранна евроизация* – това е приемане на еврото като законно платежно средство в съответната страна като част от въвеждането на паричен съюз, какъвто е еврозоната в рамките на Икономическия и паричен съюз. Към подобна официална евроизация може да се причисли и приемането на еврото от микродържави като Андора, Монако, Сан Марино и Ватикана, които въвеждат в обръщение единната европейска валута посредством специално подписани споразумения с институциите на ЕС.

В района на Западните Балкани се прилагат основно първият и вторият вид евроизация. Режимът на едностранна евроизация, обаче, е обявен за несъвместим с подготовката за присъединяване към ЕС и еврозоната. Това е направено посредством специални заключения на Съвета на ЕС във формат министри на финансите (Съвета ЕКОФИН) на 7 ноември 2000 г., които имаха за цел да очертаят съвместимите валутнокурсони режими за страните от Централна и Източна Европа. Въпреки че заключенията на Съвета нямат правно обвързваща сила, те ясно показват каква е позицията на тогавашните петнадесет държави членки на ЕС, като тези заключения са валидни и за страните от Западните Балкани.

В предприсъединителния период страните кандидатки следва да насочат своите усилия към изпълнение на копенхагенските критерии за членство в ЕС, в т.ч. икономическите критерии. В същото време, те следва да осигурят и напредък по отношение на реалната конвергентност и макроикономическата си стабилност. В предприсъединителния

период всяко едностранно приемане на единната валута от страните кандидатки за членство в ЕС под формата на едностранна евроизация би било против икономическата логика на създаването и функционирането на Икономическия и паричен съюз. Съгласно тази логика всяко евентуално приемане на еврото е крайна точка (и то след членство в ЕС) на процес на структурна конвергенция в една многостранна рамка, каквато са официалните процедури за присъединяване към еврозоната.

Едностранната евроизация не следва да се прилага като начин на заобикаляне на разпоредбите в Учредителните договори, които регулират приемането на еврото. Тук е мястото да припомним, че както Черна гора, така и Косово са въвели едностранно еврото далеч преди да обявят своята независимост и да придобият статут на страна кандидат за членство в ЕС. Но проблемът с правната несъвместимост на този режим остава, като все още не е ясно по какъв начин ще бъде решен този въпрос в преговорния процес за членство в ЕС. Проблемът е, че ако трябва процедурите в правото на ЕС да бъдат изпълнени напълно, двете страни от Западните Балкани ще трябва да въведат последователно два почти противоположни парични режима – да въведат нова национална валута, а след това в рамките на ЕС и при изпълнение на маастрихтските критерии да въведат отново еврото. А промяната на паричен режим е нещо много сложно и засяга цялата икономика и финансов сектор. Освен ако не се измисли и договори нов механизъм, което също не би било никак лесно. Много е възможно също така, това което успее да договори Черна гора в рамките на преговорите с ЕС, тъй като тя е значително по-напред в процеса на европейска интеграция, след това да се използва като прецедент и за Косово.

За разлика от едностранната евроизация, режимът на валутен борд може да бъде съвместим с членство в ЕС и подготовка за присъединяване към еврозоната, стига фиксираният курс към еврото да остане едностранен ангажимент на съответната страна преди и след нейното членство във Валутнокурсвия механизъм 2 (Exchange Rate Mechanism 2 – ERM 2), т.е. да не се налага ЕЦБ да подпомага неговото поддържане, а това да е ангажимент само на националните власти. Преди да се присъедини към еврозоната Естония прилагаше валутен борд, като Литва и Латвия също имаха режими, които много наподобяваха валутен борд. България също прилага валутен борд от две десетилетия и е заявила своето желание да го запази до датата на членство в еврозоната. Затова не се и очаква Босна и Херцеговина да има проблеми с прилагания

режим на валутен борд, стига, разбира се, да съумее да се справи с останалите предизвикателства пред своята икономика и финансов сектор.

В страните от Западните Балкани, които не са въвели режим на едностранна евроизация, еврото също е много застъпено в техните икономики посредством механизма на т.нар неофициална евроизация. Неофициалната евроизация е явление, при което икономическите агенти на дадена страна използват чуждестранна валута (обикновено еврото или щатския долар), като по този начин в определена степен заместват националната валута като разчетна единица, разменна валута или средство за съхранение на стойността. Това са класическите функции, които изпълняват парите. Замествайки националната парична единица за чуждестранна, гражданите и компаниите на тази страна лишават в обратна пропорционалност изпълняването на тези функции от националната парична единица, която официално се намира в обръщение. Колкото повече се използва чуждестранна парична единица, толкова повече местната не може да изпълнява тези класически функции на парите.

За разлика от едностранната евроизация, при неофициалната евроизация нямаме решение на властите в страната да се приеме официално чуждестранната валута като единствено законно платежно средство на нейната територия. Налице е само частично пазарно заместване на националната валута от чуждестранната, а националната валута остава поне първоначално законното платежно средство в съответната страна. Друга отличителна черта между неофициалната и едностранната евроизация е, че докато и при двете има загуба на възможност за влияние на националната парична политика, при неофициалната евроизация тази загуба е частична (т.е. колкото повече се използва чуждестранната валута, толкова е по-малко влиянието на националната парична политика), а при едностранната официална евроизация тази загуба е пълна. Не на последно място, при едностранната евроизация е налице официална политика на властите за пълното изваждане от обръщение на националната парична единица и нейното заместване с чуждестранна, докато при неофициалната евроизация обикновено паричните власти и правителството на съответната страна предприемат мерки в обратната посока, а именно за възстановяване на доверието и увеличаване използването на националната парична единица.

Развитие на евроизацията в Западните Балкани

Евроизацията постоянно се развива в Западните Балкани, като нейната еволюция до голяма степен е проекция на перспективите на страните от региона да се приобщят към ЕС. Докато в случаите на Черна гора и Косово това е избор на националните власти, то засилването на неофициалната евроизация в останалите страни е избор на икономическите агенти.

В същото време е много трудно да бъде измерена степента на неофициална евроизация в дадена страна, т.е. степента, в която използването на националната валута е заместена с използването на чуждестранната валута. Това е така, защото няма как да се проследят с точност транзакциите в брой или парите в наличност в чуждестранна валута. Особено, когато някои от сделките не се регистрират от официалните институции или спестяванията в брой се държат в домовете, а не във финансови институции, каквито са много често практиките в страните от Западните Балкани, където и нивото на сивата икономика е много високо.

Независимо от това, като най-ясен измерител на степента на неофициална евроизация с известна условност може да се използва процентът на банковите депозити и кредити в съответната водеща валута (еврото) спрямо общия размер на депозитите и кредитите в банковата система в страната. Може да се изследва също какво е процентното съотношение на депозитите и кредитите в тази валута спрямо всички депозити и кредити в чуждестранна валута в тази банкова система, за да се прецени какво е влиянието на тази водеща валута спрямо останалите световни валути. Повече информация за тези показатели за страните от Западните Балкани са представени в следващите две таблици.

Таблица № 2: Банкови депозити, деноминирани в евро (2014-2016)

	Като дял (процент) от общите депозити			Като дял (процент) от депозитите в чуждестранна валута		
	края на 2014	края на 2015	края на 2016	края на 2014	края на 2015	края на 2016
Албания	40.9	40.1	40.1	88.7	86.9	86.8
Босна и Херцеговина	45.2	38.4	36.4	90.8	90.4	90.4
Косово	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Македония	36.7	36.2	36.6	86.0	85.3	85.2
Сърбия	70.2	66.3	64.2	92.3	90.5	89.7
Хърватия	60.7	59.4	56.7	89.1	88.3	88.3
Черна гора	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Таблица № 3: Банкови кредити, деноминирани в евро (2014-2016)

	Като дял (процент) от общите кредити			Като дял (процент) от кредитите в чуждестранна валута		
	края на 2014	края на 2015	края на 2016	края на 2014	края на 2015	края на 2016
Албания	51.6	49.3	47.0	87.3	86.7	87.9
Босна и Херцеговина	63.9	63.9	60.2	96.6	97.0	98.6
Косово	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Македония	47.1	44.7	43.5	96.3	97.1	97.8
Сърбия	60.4	63.5	62.2	87.7	89.0	90.4
Хърватия	58.8	57.0	58.1	84.5	85.5	96.7
Черна гора	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Както е видно от данните в таблиците потребителите и бизнеса в страните от Западните Балкани държат много голяма част от своите депозити и теглят значителна част от кредитите в евро, а не в национална валута. В повечето страни от Западните Балкани дялът на депозитите и кредитите в евро е близо до поливаната или над половината от общите депозити и кредити в съответните страни. По тези показатели най-отчетливо е влиянието на неофициалната евроизация в страни като Сърбия, Хърватия и Босна и Херцеговина, но и в останалите страни от региона тя има съществена роля. Влиянието на еврото може да бъде оценено като се наблюдават също данните за дела на депозитите и кредитите в евро спрямо депозитите и кредитите в чуждестранна валута. Данните по тези показатели демонстрират, че еврото има значително по-силна

роля спрямо останалите световни валути, като в страни като Босна и Херцеговина почти всички депозити и кредити в чуждестранна валута са в евро. За Черна гора и Косово не са предоставени данни поради обстоятелството, че еврото е законното платежно средство в двете страни, а не чуждестранна валута, като е трудно да се направи сравнение с останалите страни от региона.

Наличието на неофициална евроизация много често води до сходни недостатъци, каквито има също и при използването на режима на едностранна евроизация, макар и в по-малък размер. Колкото е по-голяма степента на неофициална евроизация, толкова по-малко са възможностите на националните парични власти да прилагат самостоятелна и независима парична политика. Намаляват и възможностите на националните власти да вземат решения, с които да противодействат на асиметрични шокове, на възникнали вътрешни или външни неравновесия.

Постигането на макроикономическа стабилност е едно от най-важните условия за намаляване на използването на чуждестранната валута, в т.ч. и еврото, в икономиката на съответната страна. Колкото е по-стабилна една икономика, толкова е по-вероятно икономическите агенти да използват съответната национална валута и по-малко да търгуват или да съхраняват своите депозити в съответната чуждестранна валута.

Други мерки за намаляване на неофициалната евроизация са пруденциалните и регулаторни мерки в областта на финансовите пазари. Те следва да са концентрирани най-вече в банковия сектор, защото именно той преобладава във финансовите системи в страните от Западните Балкани. Ролята на капиталовите пазари и на сектора на застраховането е значително по-малка в тези страни.

Някои от тези пруденциални и регулаторни мерки са свързани с определяне на тавани на отворените позиции в чуждестранна валута, дефиниране на по-благоприятни изисквания за задълженията в местна валута, увеличаване на изискванията за ликвидност във връзка с отпуснатите кредити в чуждестранна валута, засилване на изискванията за обезпечения по отношение на заемите, които са отпуснати в чуждестранна валута и други.

Най-важното условие, обаче, за намаляването на степента на неофициална евроизация, това е повишаването на доверието на икономическите агенти в местната валута. Ако няма доверие в тази валута, тя няма да може да бъде напълно използвана, независимо от това какви са мерките на националните власти.

Заклучение – различни стратегии към една и съща цел

За страните от Западните Балкани присъединяването към ЕС и в последствие към еврозоната се очаква да остане основен приоритет на тяхната политика. Но пътищата, по които тези страни се стремят да постигнат тази своя цел не са напълно еднакви, поне що се отнася до избора на тяхната валутнокурсова и парична политика.

Страните от Западните Балкани прилагат различни валутнокурсowi режими и рамки на своята парична политика. В тях се наблюдава използването на почти всички видове валутнокурсowi режими, като е обхванат целия спектър на тези режими: от най-твърдо фиксирани - едностранна евроизация и валутен борд - до сравнително свободно плаващи режими. Голяма част от страните използват валутния курс като номинална котва за своите парични политики, но има и страни като Сърбия и Албания, които са се спрели на инфлационното таргетиране.

Въпреки това, ако има нещо, което обединява тези страни, то това е влиянието на единната европейска валута в тях. В някои от тях еврото се използва като единствено законно платежно средство, в други единната европейска валута е референтна валута, към която се фиксира съответната национална валута, а в трети страни степента на неофициална евроизация е прекалено висока.

В редица случаи конкретният избор на валутнокурсова или парична политика се обуславя не само от икономическа и финансова логика, но и от чисто исторически обстоятелства. Каквито и да са причините за този избор, факт е, че страните от Западните Балкани са избрали различни пътища, за да постигнат една и съща цел, а именно да се интегрират първоначално към ЕС, а след това и еврозоната.

Преди години страните от Западните Балкани воюваха и се разделяха. Сега те се стремят към едни и същи цели, които може отново да ги обединят в общ пазар, а в по-далечно бъдеще и в обща валута. Преди разпадането на Югославия, на територията на днешните Западни Балкани се е прилагала единна валута и това е бил югославският динар, с изключение единствено на Албания, но с добавянето на територията на днешна Словения, която също е член на ЕС, а вече и на еврозоната.

Няма съществено значение, че пътищата са различни. Важното е, че целта е обща. А тази цел се очаква да донесе не само мир, но и повече просперитет в региона на Западните Балкани.

Библиография

- Симеонов, К., А. Печева, Л. Никифорова и С. Бижева (2017), „Перспективи за приемане на еврото в Западните Балкани“, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, съфинансиран от програма „Еразъм+“ на Европейския съюз, „Жан Моне“ Център за високи постижения, Издателство „Минерва“, София, 2017 г., стр. 1-270.
- Börzel, Tanja A., 2011, When Europeanization Hits Limited Statehood: The Western Balkans as a Test Case for the Transformative Power of Europe, „The Transformative Power of Europe“ (Ed.).
- Council of the European Union (2000), “ECOFIN Council conclusions on exchange rate strategies for accession countries”, SN 4363/1/00 REV 1, Brussels, 7 November 2000.
- European Central Bank (2017), “The international role of the euro”, Report, July 2017.
- European Central Bank (2016), “The international role of the euro”, Interim report, June 2016.
- European Central Bank (2005), “Review of the international role of the euro”, January 2005.
- European Central Bank (2003), “Policy Position of the Governing Council of the European Central Bank on exchange rate issues relating to the Acceding Countries”, 18 December 2003.
- International Monetary Fund Exchange Arrangement Reports.
- European Commission (2001), “Exchange rate aspects of enlargement”, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, Supplement C, Economic Reform Monitor, Brussels, February 2001.
- Tyrbeari, S. 2006, Euroisation outside the Euro-zone: Assets and Challenges. The Experience of Kosovo, Working Paper No. 2, Research and Statistics Department, Central Bank of Kosovo
- Windischbauer, Ul. 2016, Strengthening the role of local currencies in EU candidate and potential candidate countries, European Central Bank, Occasional Paper Series No. 170, April 2016.
- Xhepa, S. 2002. Eurosation of the Albanian Economy – An alternative to be considered, Bank of Albania, Discussion Paper 1 (7/02), Tirana, Albania.